

Deel 5

31

Nieuwe dorpen

Noud te Riele, Lissy Nijhuis¹, Nico Beun, Hans Hillebrand²

INGRIJPENDE OPGAVE LANDELIJK GEBIED

Grote delen van ons landelijk gebied staan voor een ingrijpende opgave. Door veranderingen in de landbouw en verwante sectoren valt veel werkgelegenheid weg. Het gevolg is dat jongeren zich richten op de stad, dat kritische ondergrenzen voor scholen, winkels en verenigingen niet meer gehaald worden, dat de sociale cohesie afneemt en de zorgverlening problematisch wordt. Tegelijkertijd speelt een rol dat in en rond dorpen nieuwbouw verschijnt die vaak slecht past bij het karakter van de oude kern. Daarnaast eist waterberging ruimte en is er behoefte aan natuurontwikkeling. Ook het landschapsonderhoud, vroeger een bijproduct van de landbouw, zit in de knel. Maar er zijn ook kansen, doordat de functie van het platteland verandert: optimaal gebruik van het land voor voedsel is niet meer nodig. De ruimte kan op een andere manier benut worden en we kunnen inspelen op de grote vraag naar wonen in het groen.

Vanuit de ambitie om problemen te combineren met kansen introduceren het InnovatieNetwerk Groene Ruimte en Agrocluster, Storm CS Architecten en Adviseurs, en DLA+ Landschapsarchitecten een nieuwe visie op het wonen in landelijk gebied. Onze centrale boodschap: *“geef ruimte aan nieuwe nederzettingen en doe dat op zodanige wijze dat er evenwicht kan ontstaan in landelijke gebieden tussen wonen, economie, sociale kwaliteit en natuurontwikkeling.”* [Riele et al, 2003].

.....
¹ Storm CS Architecten en Adviseurs, Den Haag.

² InnovatieNetwerk Groene Ruimte en Agrocluster, Den Haag.

Is het niet voldoende om bestaande dorpen een nieuw elan te geven? Dat is zeker nodig. Het nadeel daarvan is echter dat we:

- door het huidige schaarsteprincipe de grondprijzen hoog houden en daardoor te weinig bouwen voor ouderen en starters;
- meer bouwlocaties moeten vinden dan in bestaande dorpen beschikbaar zijn;
- in bestaande dorpen weinig ruimte hebben voor nieuwe woon-werkgebouwen en nieuwe economische dragers, zoals campings, zorgcomplexen en historische binnenhavens;
- te weinig geld overhouden voor natuurontwikkeling;
- niet voldoende mensen en werk naar het platteland brengen om jongeren weer economisch perspectief te bieden en voorzieningen te behouden;
- met het verdichten van bestaande dorpen overbelaste steden en wegen niet kunnen ontlasten.

Een nieuw denkkader moet verder gaan dan het neerzetten van extra woningen in het buitengebied en het verbouwen van historische boerderijen. Het moet de toekomstige vitaliteit op het platteland dienen. Je hebt het dan niet langer over ‘buiten bouwen’ maar over ‘buiten leven’. Wij denken aan een visie die stoelt op het per gebied kiezen tussen een mix van bebouwing, water en natuur. Dit kan uitmonden in ‘nieuwe dorpen’.

We gaan verder in op het concept nieuwe dorpen³. Wat zijn het? Waaruit bestaan ze? Hoe ontstaan ze? En waar kunnen ze ontwikkeld worden? We geven aan dat nieuwe dorpen problemen en kansen kunnen combineren. Daarop volgen voorbeelden van vernieuwende samenwerking. Tot slot leiden we u rond in Nieuw Klaarkamp. Op verzoek van de gemeente Dantumadeel en het InnovatieNetwerk Groene Ruimte en Agrocluster is dit dorp door ons ontworpen om de elf bestaande kernen van deze Friese gemeente te verrijken [InnovatieNetwerk, 2004]. We sluiten af met een conclusie. Maar eerst een intermezzo over het overheidsbeleid.

RUIMTE VOOR ONTWIKKELING

Na de oorlog wordt het uitgangspunt ‘nooit meer honger’ leidraad voor de inrichting van landelijk gebied. Het optimaal gebruik van de landbouwgrond staat voorop. Er komen ruilverkavelingen en er worden zo weinig mogelijk huizen gebouwd in landelijk gebied: “je mag nergens bouwen tenzij”. Het huisvestingsbeleid richt zich op de stedelijke gebieden.

Twee generaties later heeft een doel uit 1946 de status van basiswaarde gekregen en zit het platteland op slot. Maar er is beweging. Recente regelingen als ‘Ruimte voor ruimte’ en ‘Rood voor groen’ zijn daarvan voorbeelden. Toch komen dorpsbewoners nog veel problemen tegen. Een zorgboerderij moet zich vermommen als extensief recreatiebedrijf. Het ombouwen van een varkensstal tot kinderdagverblijf past niet in het streekplan. De campinghouder mag geen bord ‘de koffie is klaar’ neerzetten, maar wel een paramedisch centrum starten. En je kunt nog steeds van je eigen schuur geen wooneenheid voor je ouders maken.

.....
³ Inspiratiebronnen zijn te vinden op de websites: www.denieuwedorpen.nl en www.nieuwedorpen.nl.

In 2002 stelt minister Kamp van het ministerie van VROM dat voor de eigen bevolking voortaan weer huizen op het platteland mogen worden gebouwd, omdat ze anders door gebrek aan woningen weg-trekken. Zijn opvolgster minister Dekker gaat nog een stap verder. Een vitaal platteland is een van de pijlers in de ‘Nota ruimte’ [VROM, 2004]. Dekker schept meer ruimte door als overheid provincies en gemeenten meer beleidsruimte te geven om samen met maatschappelijke organisaties en ontwikkelaars plannen te maken en te realiseren. Er treedt zo een verschuiving op van een toelatingsplanning naar een ontwikkelingsplanning. Sommigen hebben angstbeelden: ongebreideld bouwen, overal in het groen. Wij denken juist dat het een belangrijke impuls is om de kwaliteit van dorpen te verbeteren.

NIEUWE DORPEN

Een betere kwaliteit van leven vraagt om het revitaliseren van bestaande dorpen. Maar er moet méér gebeuren. Dorpen moeten weer kunnen groeien en niet alleen volgens de bestaande uit- en inbreidingsmodellen. Die modellen houden zelden rekening met het karakter en de schoonheid van historische kernen. Sinds de gemeentelijke herindeling bestaan veel gemeenten uit verschillende dorpskernen. Waarom voegen we geen nieuwe daaraan toe? Wat is er tegen een nieuw dorp met een eigen identiteit, een eigen hart, een eigen geschiedenis en een eigen toekomst en tevens met meerwaarde voor de omliggende dorpen en voor de natuur? Is het mogelijk nieuwe, levensvatbare, moderne dorpen te bouwen die ‘dorpse oplossingen’ bieden, maar minder dorpse problemen hebben?

We zoeken zeker geen nostalgie. Nieuwe dorpen worden nooit meer de oude. Maar wel: *“De leefstijl verschilt van die in de stad”, “Er heerst een sociale verbondenheid”, “De tijd lijkt er langzamer te gaan”, “Het dorp is niet de huizen, het is niet het asfalt, het zijn de mensen, de verenigingen en de gemeenschap die een dorp maken of breken.”*⁴

We omschrijven nieuwe dorpen als: “Moderne samenlevingsvormen in een groene omgeving, met het kleine getal als leidraad, met een eigen hart, een eigen rijkheid en een eigen identiteit. Het zijn nederzettingen in het landschap die de toekomst voorlopig weer aankunnen.”

Voorbeelden voor nieuwe dorpen hebben we nog niet. Nagele in de Noordoostpolder was een van de laatste. Maar een opmaat naar wat we zoeken, zie je terug in nieuwe wijken als Haverleij: negen kastelen en een dorpje bij Den Bosch, of in De Blauwe Stad: een nog te bouwen dorp aan een nog te realiseren meer bij Winschoten. Het zijn allemaal opvallende projecten met een eigen uitstraling. Ze zijn niet direct opgezet als dorp, maar wel met de potentie om bijzonder te worden. Andere inspiratiebronnen zijn ‘dorpse’ gemeenschappen in steden zoals Betondorp, Duinoord, Marlot, het Witte Dorp en Vreewijk. Het zijn allemaal wijken met een eigenzinnige, besloten opzet en met bijzondere architectuur zonder veel mogelijkheden om uit te breiden. En met bewoners die hechten aan de kleine schaal en die zich verbonden voelen met de omgeving en met elkaar.

.....
⁴ Alle citaten in dit hoofdstuk zijn afkomstig uit, en gedocumenteerd in de verkenning ‘Nieuwe dorpen’ [Riele et al, 2003].

Hoe zien de nieuwe combinaties van wonen en zorg, en wonen en werk eruit? En hoe is de mix van sociale cohesie, voorzieningen en het landschap, die de basis vormen voor zo'n nieuw toekomstbestendig dorp? Wij denken bijvoorbeeld aan een Fries zorgconcept (Trynwâlden), waarbij zorg op maat, dagopvang voor ouderen en bijvoorbeeld een crèche worden gecombineerd, waardoor het mogelijk wordt zorg betaalbaar te houden. Daardoor kunnen ouderen blijven wonen waar ze willen. Ze hoeven niet te verhuizen naar een zorgcentrum in een ander dorp. Een ander voorbeeld zijn constructies waarbij de opbrengst van koopwoningen gebruikt wordt voor de cofinanciering van een bos of een zorgcentrum.

Een derde denkrichting is grondruil en nieuwe beheerconstructies, waarbij het land rond het dorp gedeeld bezit is of waarbij juist de grond in het dorp van de gemeenschap is. Daardoor kunnen in combinatie met pachtconstructies goedkope huizen gebouwd worden voor starters. Denk hierbij ook aan woningen die tijdelijk 'te gast' zijn in het landschap: lichte bouwconstructies die na verloop van tijd weer verdwijnen, waarna de natuur vrij spel krijgt.

Een van de charmes van een dorp is dat niet alles er is, dus niet altijd een kerk, een kroeg, een supermarkt, een postkantoor, een cultureel centrum en een zwembad. Maar er zijn wel ontmoetingsplekken en er is ruimte om iets te ondernemen, om je te ontwikkelen. En dorpen hebben hun eigen identiteit. In Spakenburg, Yerseke en Ruigoord heerst(e) een sociale cohesie die voor de dorpingen belangrijk is en die opvallend lang stand houdt.

Uiteindelijk zullen nieuwe dorpen nadrukkelijk per plek verschillen. De lokale geschiedenis is van belang, de landschappelijke ontwikkelingen, de wensen van de lokale bevolking, de cultuurhistorische wortels, de volksaard, de motivatie en vindingrijkheid van initiatiefnemers, de financieringswijze en de mogelijkheden voor economische activiteiten.

De verschijningsvorm? Een lint van paardendorpen verspreid over een langgerekt woud? Een visdorp gecentreerd rond viskwekerijen? Een gelukzoekerdorp voor asielzoekers met een eigen economisch perspectief? Misschien twee woontorens in een nieuw bos? Twintig woonboten in een oude haven? Of een dorp als De Glind voor tieners met problemen? Zo'n specialisatie ('branding') is een van de richtingen, maar zeker niet de enige.

Waar is ruimte voor nieuwe dorpen?

Kunnen nieuwe dorpen de leegloop oplossen in Friesland? Of de overloop in de Randstad? Vroeger ontstonden ze op snijpunten van infrastructuur en economische activiteit. Ook nu ontstaan nieuwe structuren. In Limburg en Zeeland worden nieuwe snelwegen en tunnels gebouwd. Door de Betuwe komt een heel nieuw spoor voor de Betuwelijn. Maar ook grenzen vervagen. De wethouder van Bellingwedde: *"Het ligt voor de hand het gebied voor het nieuwe dorp hier rond de Duitse grens te zoeken."* De oud-burgemeester van Borssele: *"Er is in Zeeland ruimte voor nieuwe dorpen"*.

De directeur van het Ruimtelijk Planbureau (RPB): *"Er is behoefte aan een nieuw Wassenaar in het Groene Hart."*

De coalitie ‘Nederland Natuurlijk’ onderscheidt 26 ecologisch waardevolle gebieden. Het ligt voor de hand daar geen nieuwe dorpen te plannen. Er zijn echter ook groene gebieden die ontwikkeld moeten worden. Dat biedt al meer kansen. Dat geldt ook voor plaatsen waar grote landschappelijke transformaties op stapel staan of waar versnipperde landschappen een opknopbeurt kunnen gebruiken. Zo heeft de Vereniging Natuurmonumenten met ING Vastgoed plannen voor 's-Graveland ontwikkeld voor een landgoed van 450 hectare met als doel 100 luxe wooneenheden, het saneren van een chaotisch kassengebied en een vuilnisbelt, en het uitbreiden van het natuurereaal. Alleen het Rijk stemt nog niet toe, omdat het landgoed in het Groene Hart ligt.

Nieuwe, vitale dorpen ontstaan wanneer daadkrachtige partijen gekoppeld worden aan bewoners in de regio, stedelingen die graag landelijk willen wonen, grondeigenaren, natuurontwikkelaars, waterbeheerders, boeren, gemeenten, provincies, en het Rijk.

We denken dat gemeenten het voortouw zouden moeten nemen. Zij kunnen de wens voor een nieuw dorp uitspreken als er lokale aanleiding toe is en die wens omzetten in allianties en vervolgens de tegenwind het hoofd bieden. Uiteraard hebben zij andere overheidsinstanties nodig, en natuurlijk ook bewoners. Het gaat tenslotte om hun toekomst. Het platteland is door de eeuwen heen vrij anarchistisch ingesteld. Het is logisch dat zij een sterke stem krijgen. Andere mogelijke coalitiepartners zijn cultuur- en natuurbeschermers, waterbeheerders en ondernemers.

Bij nieuwe dorpen hoort ook een werkwijze die stoelt op lokale coalities met een hoge mate van zelfbeschikking. Essentieel hierbij is dat de overheid een ondernemende en inspirerende houding aanneemt.

PROBLEEMOPLOSSEND VERMOGEN

Het beleid moet gestoeld worden op visie, durf en wijsheid. Waarom denken wij dat nieuwe dorpen daarvoor waardevol kunnen zijn?

Nieuwe dorpen kunnen een katalysator worden voor nieuwe economische dragers. Uit publicaties van het Ruimtelijk Planbureau blijkt dat elke drie woningen één arbeidsplaats genereren. Daarnaast creëert de ‘Nota ruimte’ kansen voor nieuwe economische initiatieven.

Er is behoefte aan avontuur, aan ‘sexy’ concepten. De veranderingen in het landelijk gebied vragen nieuwe, inspirerende, avontuurlijke concepten. Nieuwe dorpen zijn een methode om te ontsnappen aan ingesleten denkpatronen. Het is een krachtige metafoor om na te denken over ruimtegebruik, overheidsbeleid, het combineren van verschillende doelen en functies van het landelijk gebied. Het denken op zich doet al zoveel stof opwaaien dat een deel van de ambitie, namelijk het bieden van een inspirerende impuls aan het ruimtelijk ordeningsbeleid, automatisch wordt vervuld.

We houden in Nederland behoefte aan nieuw bouwvolume. Nederland kampt met een gebrek aan bouwlocaties. We moeten óók in landelijk gebied gaan bouwen. Nieuwe dorpen bieden de mogelijkheid niet alleen naar het bouwvolume te kijken, maar juist ook naar sociale, economische en landschappelijke factoren.

Veel mensen willen mooi wonen in een groene omgeving. In nieuwbouwwijken vormt de grootste gemene deler het uitgangspunt voor woningbouw. Dit resulteert in een eenvormigheid die geen recht doet aan individuele wensen van bewoners. In nieuwe dorpen kunnen mooie woonomgevingen ontstaan die meer zijn toegespitst op specifieke wensen, zoals een werkplek aan huis, een geitje in de tuin, wonen in het bos, wonen aan of op het water. Dus wonen op kleine schaal met een mooi centrum en een omgeving die het waard is om gekoesterd te worden door bewoners.

Figuur 31.1a
De buitenkant van een houten huis.
Bron: Storm CS, Den Haag.

Figuur 31.1b
Uitzicht vanuit een houten huis. Bron:
Storm CS, Den Haag.

Nieuwe dorpen sluiten aan bij het vernieuwde denken over landschap en water. Het gaat dan om overloopgebieden, drinkwaterreservoirs, de Ecologische Hoofdstructuur, waardevolle cultuurlandschappen, landschapsverwildering, toenemende recreatie, stiltegebieden, nieuwe bossen. Het is slechts een greep. Nieuwe dorpen kunnen die invalshoeken meenemen. Denk aan drijvende woningen of woningen op palen in overloopgebieden voor mensen die aan het water willen wonen.

Nieuwe dorpen doen recht aan de bestaande landschappelijke variatie. Als we een nieuwe wijk bouwen, vegen we de kaart vaak schoon: de tabula rasa. Daarmee ontkennen we de omgeving, de watersituatie, de hoogteverschillen en de geologie. Het creëert problemen die later slechts tegen hoge kosten kunnen worden opgelost. In nieuwe dorpen zoeken we een betere verhouding tussen

Figuur 31.2
Lofoten: rode woningen. Bron: Storm
CS, Den Haag.

Figuur 31.3
Windmolens. Bron: Storm CS,
Den Haag.

menselijke cultuur, natuur en water door de bestaande situatie als basis voor nieuwe ideeën te beschouwen.

Er komt meer ruimte voor regionale identiteit. Als reactie op de globalisering staat bij veel mensen de regio weer in de belangstelling. Kan regionalisering de samenleving verrijken? Biedt het toepassen van regionale bouwstijlen extra kwaliteit? Het is het zeker waard om dat te onderzoeken.

Nieuwe dorpen zijn aanleiding voor nieuwe energieconcepten. We denken dan aan wind- en zonne-energie, biomassa, warmtepompen. Nieuwe dorpen bieden de mogelijkheid om met energieconcepten te werken en gebruik te maken van synergie. Het dorp dient dan als energiebron.

Nieuwe combinaties van wonen, werken, zorg, onderwijs, landschapbeheer en watermanagement in nieuwe dorpen vragen ook nieuwe samenwerkingsverbanden. Naar verwachting zal dat vooral een rol spelen tussen partijen die momenteel niet de meest logische gesprekspartner voor elkaar zijn. Ter inspiratie geven we enkele voorbeelden van recente samenwerkingsverbanden, waarbij het partijen lukt over de grenzen van de eigen organisatie heen te stappen om zo een gemeenschappelijk belang te dienen.

Een brede coalitie is die van natuurbeschermers, verenigd in het eerdergenoemde 'Nederland Natuurlijk'. Deze alliantie wil wonen naar eigen behoefte koppelen aan bredere ruimtelijke belangen in de streek. Dus dat betekent niet overal snippertjes bedrijventerrein, groen, woonbebouwing en water, maar een integrale intergemeentelijke ontwikkeling. Rood betaalt mee aan groen. Rabobank, Essent, TPG, Tempo Team en enkele publieke partners werken samen aan een zogenaam-

de ‘servicewinkel’. Dit is een gecombineerde digitale servicebalie waarmee mensen ook in dunbevolkte gebieden een beroep kunnen doen op de diensten van genoemde ondernemingen. Ook projectontwikkelaars en natuurbeschermers werken samen. Zo heeft AM Wonen voor de Gelderse Vallei een overeenkomst gesloten met lokale natuurorganisaties om een ecologische verbindingszone op te zetten. Oude schuren worden gesloopt in ruil voor enkele luxe landhuizen. In Bellingwedde waar een nieuw grensdorp wordt voorbereid, spelen nieuwe internationale samenwerkingverbanden. De Nederlandse gemeente werkt samen met het Duitse buurdorp.

WELKOM IN NIEUW KLAARKAMP

In het noordoosten van Friesland onder Dokkum ligt de gemeente Dantumadeel op de grens van zand en veen waar het coulisselandschap overgaat in het weidse Buitenveld. Met 11 dorpskernen, bijna 20.000 inwoners, 7500 woningen, 30 kerken, 13 lagere scholen, 1 middelbare school, 5 dorpshuizen en veel verenigingen en met rust en ruimte is Dantumadeel een plek waar mensen graag wonen. Toch trekken vooral de jongeren weg op zoek naar verdere scholing, naar werk, naar betaalbare woningen, naar vertier en avontuur.

In het voorjaar van 2003 ontstond een samenwerking tussen de gemeente Dantumadeel en het InnovatieNetwerk Groene Ruimte en Agrocluster. Zou een nieuw dorp hier een aantal problemen integraal kunnen oplossen? En hoe zou zo’n dorp dan eruit kunnen zien? Drie ontwerp bureaus werd gevraagd ieder vanuit een verschillende invalshoek een ontwerp te maken voor een twaalfde dorp in Dantumadeel [InnovatieNetwerk, 2004]. Vanuit een sociaal-economische invalshoek ontwierpen Storm CS en DLA+ ‘Nieuw Klaarkamp’; een bijzonder dorp dat is gegroundvest op de onuitwisbare pijlers van het voormalig Cisterciënzerklooster Clarus Campus.

Maak iets waar mensen elkaar kunnen ontmoeten. Iets vanwaar je vogels kunt zien. Iets waar je koffie kunt krijgen. Iets waaraan ook de boeren/grondbezitters iets hebben. Iets waar jongeren kunnen hangen. Iets dat geld en werk oplevert voor de hele gemeente. Iets voor ouderen. Iets dat aansluit bij de oude paden. Doe iets met bos. En doe iets tegen de wind.

Dit zijn slechts enkele voorbeelden van de vele wensen die desgevraagd bij bewoners in Dantumadeel naar boven kwamen. Zoals reeds eerder beschreven, hadden wij zelf ook nog voorkeuren: het dorp moet een eigen hart en identiteit krijgen; het moet ook ruimte bieden aan jongeren en ouderen uit Dantumadeel; het moet rekening houden met het rijke verleden van de streek; het moet recht doen aan het bijzondere landschap en het moet niet alleen een plezierige woonplaats worden voor potentiële nieuwe bewoners, maar ook een aantal problemen van bewoners in de bestaande buurdorpen oplossen.

Met deze rijke verzameling van eisen en voorkeuren in het achterhoofd raakten we gefascineerd door het voormalig klooster Klaarkamp. Hoewel de gebouwen al in 1570 afgebroken zijn, waren de verhalen over de schiere (grijze) monniken nog steeds rond. Bovendien gaven het klooster en haar bewoners destijds een geweldige impuls aan de ontginning en ontwikkeling van het omliggende veengebied. Zou de geschiedenis zich kunnen herhalen?

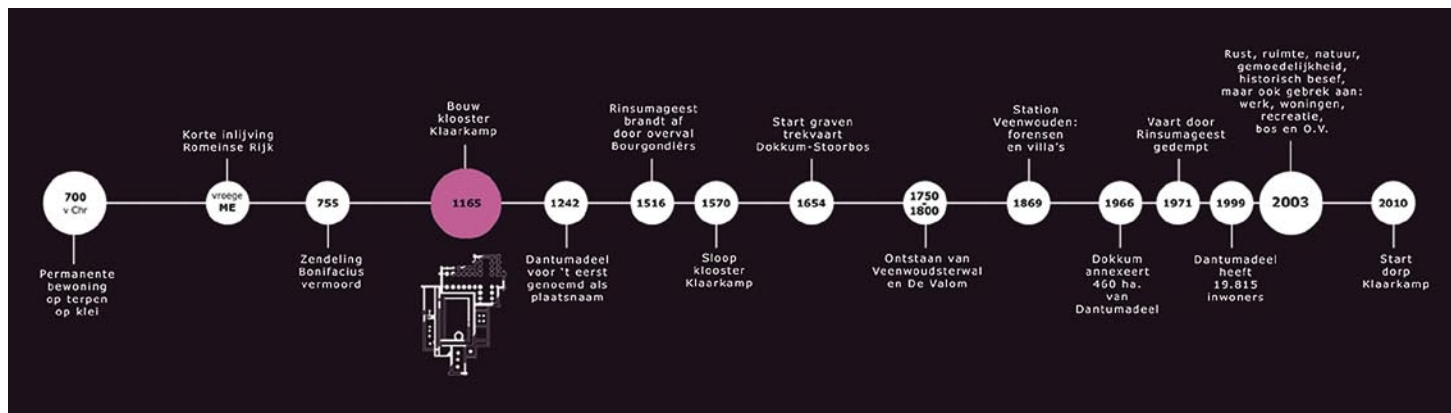

Figuur 31.4
Schiere monniken. Bron: Storm CS, Den Haag.

Figuur 31.5a
Luchtfoto Plan Dantumad. Bron: Storm CS, Den Haag.

In het ontwerp voor Nieuw Klaarkamp wordt het centrum een centraal park op de plek van het klooster. Daardoor worden de archeologisch interessante resten van het klooster beschermd. Rond het park komen woningen. Voor jongeren komen er kleine betaalbare huizen. Maar er komen ook grote kop-hals-rompachtige woningen, waar wonen en werken gecombineerd kunnen worden. En er komt een 'stins' (woontoren) als nieuw herkenningspunt in het landschap. Dit was vroeger een toevluchts-

Figuur 31.5b
Tijdlijn voormalig klooster in Dantumadeel. Bron: Storm CS, Den Haag.

oord voor welgestelde families; nu is het een plek voor starters en ouderen die lang zelfstandig willen blijven wonen.

In het dorp komt een gebouw met een centrumfunctie. Dat kan een middelbare school zijn die tevens dienst doet als zorgcentrum, maar waar ook ruimte is voor volwasseneneducatie, een babysitcentrale, een boodschappendienst of een disco. Een ontmoetingsplek voor de bewoners van het nieuwe dorp en voor jongeren een springplank naar de toekomst.

Uiteindelijk zullen er zo'n drieduizend mensen in Nieuw Klaarkamp wonen. Ook zal een groot aantal bewoners in de gemeente kunnen werken. De toeristische sector biedt daarvoor gelegenheid. Er kan bijvoorbeeld een paardendorp ontstaan met het Friese paard als middelpunt. De ruiterroutes in de noordelijke Friese wouden kunnen door het nieuwe dorp lopen en gekoppeld daaraan kan bedrijvigheid, zoals maneges, stallingen, zomerkampen, traditionele begrafenissen, het fokken van Friese paarden een uitspanning voor passanten worden. Maar we denken ook aan 'footloose'-werk. Hoe het dorp eruit zal gaan zien, is aan de bewoners. Zij moeten meebeslissen over hun dorp. Dat betekent dat ze ook meebepalen hoe het centrale park eruit gaat zien, dat de jeugd meebeslist over een eigen plek en dat ouderen bepalen welke zorg nodig is. Deze benadering van onderop in combinatie met zelfwerkzaamheid kan de sociale structuur van Nieuw Klaarkamp versterken. Deze wijze van samenleven zal Dantumadelers naar Nieuw Klaarkamp trekken, maar ook mensen van buiten. Zij zijn allemaal op zoek naar avontuur en ruimte, maar ook naar sociale samenhang en perspectief op de toekomst.

Naast bebouwing is er in Nieuw Klaarkamp veel ruimte voor natuurontwikkeling gereserveerd. Dichtbij het dorp wordt het voormalig Klaarkampermeer weer in ere hersteld. Dat gebeurt enerzijds om hier extra water te kunnen bergen, maar ook om het landschap te versterken. De zuidkant van het meer wordt met rust gelaten, zodat zich een ruig en moerasachtig gebied kan ontwikkelen dat moeilijk toegankelijk is voor mensen. Aan de noordzijde ontstaat een woonlocatie midden in de natuur. Een deel van de opbrengst van deze woningen wordt gebruikt om deze ontwikkeling mogelijk te maken.

Figuur 31.6

Groeten uit Klaarkamp. Bron: Storm CS, Den Haag.

TOT SLOT

Het denken over nieuwe dorpen is een interessante zoekrichting om problemen in landelijk gebied op te lossen. Ook liggen er interessante kansen die benut kunnen worden. Het gaat daarbij niet alleen om het bouwen, maar juist ook om het anders en slimmer organiseren van dorpen. Bouwen kan vooral oplossingen bieden voor economische problemen en landschappelijke verloedering. Anders organiseren biedt bijvoorbeeld perspectief als het gaat om voorzieningen.

Onze ambitie is niet zozeer om morgen een nieuw dorp te realiseren. Wel om met nieuw elan denkruimte te creëren en inspiratie te bieden aan bewoners, beleidsmakers, ondernemers, kunstenaars, architecten, historici, projectontwikkelaars en bestuurders van regio's die naar bijzondere oplossingen zoeken. Zo kan het ook!

REFERENTIES

- InnovatieNetwerk (2004). *Nieuwe dorpen in de praktijk. Verslag conferentie 'Het nieuwe land-leven'*. Dantumadeel, 20 november 2003. Den Haag. Rapport 04.2.067. InnovatieNetwerk Groene Ruimte en Agrocluster
- Riele, N te, e.a. (2003). *Nieuwe dorpen — een eerste verkenning van problemen en kansen*. Rapport 03.2.042. InnovatieNetwerk Groene Ruimte en Agrocluster Den Haag
- VROM (2004). *Nota ruimte. Ruimte voor ontwikkeling*. Ministerie van VROM, Den Haag

